

Okonchatelnijat krah na tozi grad beshe predshestvan ot opustoshavaneto na ezika, na kojto se govoreshe v nego. Za sarajliite se smjatashe, che govorjat chisto, otchetlivo i melodichno, a turcizmite, koito izpolzvahe, pridavahe na tozi govor izvesten originalen char. Kakto chistata i pivka studena voda idvashe do cheshmite na grada ot planinskite izvori, taka prishylcite ot planinata osvezhavaha i chisteha ezika, na kojto se govoreshe v nego, pazejki go ot zagnivane i razvaljane. Tozi pochti knizhoven ezik, kojto se izpolzvashe ot gradskoto jadro, ot kraj vreme e bil zastrashavan ot saraevskija zhargon, izpolzvan ot podzemnija svjat, i ot nachina na izgovor, izpolzvan ot horata v predgradijata kato kod za razpoznavane, edin vid specialni paroli, izgovarjani nejasno, priglusheno, bez jasno oformeni dumi i srichki – tova beshe ezik, v kojto se predyvkvaha predimno syglasnite, a *ch* i *sh* stavaha edin i sysht zvuk.

Njakoj saraevski profesor Higin, ako go imashe, lesno bi mogyl da otkrie po izgovora ot koja mahala sliza v grada Ilajza Dulityl i na koja cheshma gasi ezikovata si zhazhda; i dori, dali nosi vodata v stomna ili barduk.

S godinite, mahlenskijata mantalitet vse poveche zavladahe onova, koeto v Saraevo se naricha grad, znachi otsechkata ot Bashcharshija do Marindvor, i leka-poleka zavzemashe cjalata vlast, urodlivijata, syskasht i plezesht se ezik iztikvashe gradskija, ta i naj-obrazovanite hora, boejki se ot tova nashestvie, priemaha, kato mimikrija, nechistija charshijski zhargon. Ako Ilajza Dulityl e bila po-silna lichnost ot profesor Higin, toj syshto e shtjal da zagovori na narechieto ot Ist End, a dramata na Shou 'Pigmalion' bi izglezhdala syvsem drugojache. Ne beshe rjadkost da sreshtnesh njakoj iztynchen i obrazovan

sarajlija ot dobro gradsko semejstvo, dori i prepodavatel po literatura, kojto s govora si podrazhava na pobojnicite ot Bistrik ili dzhebcchiite ot Mejtash.

Za razlika ot parizhkoto argo, naprimer, pylno s duhoviti frazi i gamensko vyobrazhenie, na koeto dori sa napisani znachitelni hudozhestveni proizvedenija, lenivija kokni ot londonskite predgradija ili belgradskija zhargon, kojto se otlichava s puntjorska dosetlivost, predizvikatelnost i osobeno chuvstvo za absurdna, smeshna igra s dumite, saraevskijat tarikatski govor vinagi krie u sebe si zvuka na opasnostta – toj e zaplaha za onezi, koito sa izvyn negovija svjat i ne poznavat shifrovanite tajni. Tova e osoben ezik s razmesteni srichki, na kojto vyprosyt ‘Zdravej, kakvo novo?’ zvuchi ‘Vejzdra, kvoka vono?’, a otgovoryt ‘Njama nishto’ – ‘Manja shtoni’! Tozi osoben govor vinagi se syprovozhda ot opredelena mimika, kojato sjakash podchertava prezrenieto kym ostanaloto chovechestvo, izkljucheno ot negovija omagjosan kryg, a, obiknoveno, i s osobena pohodka i dyrzhane na cjaloto tjalo; potочно, tova ne e samo ezik na opredelena chast ot grada, a svetogled, nachin na zhivot, osoben stil. Interesno, na tozi ezik vse oshte nikoj ne e napisal stihotvorenije. Tova ne e ezik na poezijata, a na podozrenieto i prezrenieto.

Vsemogyshtijat duh na mahalata uspjia da napravi knizhovnija ezik neprilichen, dori smeshen, za koeto mu pomogna i poluvekovnata diktatura na posredstvenostta nad elita. Sled kato naj-napred zagubiha ezika si, i naj-tvyrdoglavite i uporiti sarajlii lesno zagubiha i samostojatelnostta si. I ne e sluchajno tova, che saraevskite vlasti naj-napred se nahvyrliha vyrhu literatorite, kato gi prinudiha po edna ili druga prichina da napusnat grada – te bjaha poslednite paziteli na chistija knizhoven ezik i dobrite povestvovatelni tradicii.

Ot vreme na vreme se smrazjavam ot uzhas. Strashnijat mahlenski govor, ot kojto desetiletija nared bjagah, vse po-
chesto se chupa i po belgradskite ulici.

I tuk me nastiga.